

FIȘA DISCIPLINEI

Paleografie latină II

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
1.2. Facultatea	Facultatea de Istorie și Filosofie
1.3. Departamentul	Istorie medievală, premodernă și istoria artei
1.4. Domeniul de studii	Istorie
1.5. Ciclu de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Arheologie
1.7. Forma de învățământ	Cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Paleografii 2: Paleografie latină (II)				Codul disciplinei	HLR1615
2.2. Titularul activităților de curs			Conf. univ. dr. Adinel-Ciprian Dincă				
2.3. Titularul activităților de seminar			Conf. univ. dr. Adinel-Ciprian Dincă				
2.4. Anul de studiu	III	2.5. Semestrul	6	2.6. Tipul de evaluare	C	2.7. Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	3	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/ laborator/ proiect	2
3.4. Total ore din planul de învățământ	36	din care: 3.5. curs	12	3.6 seminar/laborator	24
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					24
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					20
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					60
Tutoriat (consiliere profesională)					2
Examinări					2
Alte activități					
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				108	
3.8. Total ore pe semestru				144	
3.9. Numărul de credite				6	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Nu este cazul
4.2. de competențe	Nu este cazul

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sală de curs dotată cu aparatură de videoproiecție
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Sală de curs dotată cu aparatură de videoproiecție

6.1 Competențele specifice acumulate

Competențe profesionale/esențiale	• Descifrarea manuscriselor medievale latinești redactate în diferite tipuri de grafii • Transcrierea și editarea unei surse istorice medievale în limba latină • Utilizarea, contextualizarea și analiza complexă (istorică, filologică, paleografică) a surselor primare medievale specifice evului mediu latin • Prezentarea orală și scrisă, în limba română, a cunoștințelor referitoare la această disciplină utilizând terminologia de specialitate
Competențe transversale	• Îndeplinirea la termen, riguroasă și responsabilă, în condiții de eficiență și eficacitate, a sarcinilor profesionale • Respectarea principiilor eticii activității științifice, aplicarea riguroasă a regulilor de citare și respingerea plagiatului. • Căutarea, identificarea și utilizarea unor metode și tehnici eficiente de învățare. • Comunicarea orală și scrisă

6.2. Rezultatele învățării

Cunoștințe	• Studentul cunoaște: noțiunile de bază ale paleografiei; • Studentul poate identifica principalele tipuri de scriere latină și deduce epoca aproximativă a unui text pe baza caracteristicilor grafice; • Studentul poate cita sursele și tratatele fundamentale de paleografie latină; numi instrumentele de lucru ale paleografului; indica centrele și școlile de scriere importante din Europa medievală.
Aptitudini	• Studentul este capabil să interpreteze semnificația unor formule diplomatice și paleografice standard, să chestioneze autenticitatea unui document pe baza scrisului, să testeze ipoteze privind proveniența unui manuscris; • Studentul este capabil să interpreteze semnificația unor formule diplomatice și paleografice standard, să chestioneze autenticitatea unui document pe baza scrisului, să testeze ipoteze privind proveniența unui manuscris; • Studentul este capabil să clasifice documente sau fragmente după tipul de scriere; să aplice convențiile paleografice în transcrierea unui text latin și elaboreze o transcriere completă conform normelor academice.
Responsabilități și autonomie	• Studentul are capacitatea de a lucra independent pentru a formula întrebări de cercetare privind originea, scopul sau autenticitatea unui text; a combina observațiile grafice, codicologice și lingvistice într-o interpretare unitară; a evalua corectitudinea și acuratețea unei transcrieri paleografice; a concluziona asupra valorii istorice, estetice sau diplomatice a unui manuscris; a dezvolta o atitudine critică și responsabilă față de sursele primare; a respecta regulile de conservare, protecție și manipulare a documentelor originale.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	• Cunoașterea și folosirea paleografiei latine și istoriei scrierii ca instrument de cercetare a istoriei medievale
7.2 Obiectivele specifice	• Familiarizarea cu specificul și istoricul disciplinei • Cunoașterea istoriei scrierii latine și recunoașterea diferitelor tipuri de scriere • Familiarizarea cu tehnica scrierii: materiale subiacente, instrumente de scris etc. • Cunoașterea instituțiilor emitente și păstrătoare de documente, a tipurilor de izvoare • Deprinderea studenților cu metodologia descifrării izvoarelor medievale latinești, întregirea prescurtărilor

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Materialele și instrumentele scrisului în Antichitate și Evul Mediu	Prelegere Fotocopii și xerocopii după documente latine medievale necesare referitoare la Transilvania, dicționare, glosare, culegeri de documente latine	Disciplina are un pronunțat caracter practic, motiv pentru care materialele ilustrative ocupă un rol fundamental în procesul de predare; acestea reprezintă reproduceri de tip facsimil pe suport de hârtie după planșe din albumele paleografice-diplomatice-sigilografice sau imagini digitale difuzate cu mijloace electronice; se va face totodată intens apel la ediții de texte sau la instrumente auxiliare de specialitate: lingvistice, paleografice, cronologice, toponimice etc; pe lângă ilustrația digitală, pe suport electronic vor fi prezentate și ediții și cataloage diplomatice existente în practica internațională de specialitate.
2. Evoluția formelor de scriere latină	Prelegere	
3. Metodologia transcrierii paleografice	Prelegere	
4. Datări și localizări paleografice. Criterii de analiză contextuală	Prelegere	
5. Paleografia și istoria instituțiilor ecleziastice și educaționale		
6. Descrierea și catalogarea unui manuscris latin	Prelegere	
7. Paleografia digitală și instrumentele moderne (I)	Prelegere	
8. Paleografia digitală și instrumentele moderne (II)	Prelegere	
9. Autenticitate, falsuri și interpretare critică	Prelegere	
10. Probleme avansate: restaurare și păstrare	Prelegere	
11. Etica cercetării	Prelegere	
12. Recapitulare	Prelegere	
Bibliografie • ***, Dicționarul științelor speciale ale Istoriei, București, 1982. • Edroiu, Nicolae, Introducere în științele auxiliare ale istoriei, Cluj-Napoca, 1999. • Idem, Cercetarea izvoarelor medievale diplomatice în Transilvania, în „Studii și materiale de istorie medie”, XVII, 1999, p. 15-26 și XVIII, 2000, 109-125. • Pall, Francisc, Diplomatica latină cu referire la Transilvania (sec. XI-XV), în Documente privind istoria României. Introducere. II, București, 1956, p. 225-320. • Bretholz, Berthold, Lateinische Paläographie, Leipzig, 1963. • Colecțiile de documente Hurmuzaki, volumele I-1,2, II, 1-4, XV-1, Monumenta Germaniae Historica, seriile [II-IV], Leges, Diplomata, Epistolae, și Monumenta Hungariae Historica, seriile [I], Diplomataria, și [IV], Acta Extera. • Jakó, Sigismund [Zsigmond], Paleografia latină cu referire la Transilvania, în Documente privind istoria României, Introducere, I, București, 1956, pp. 169-227. • Jakó, Sigismund [Zsigmond]; Manolescu, Radu, Scrierea latină în evul mediu, București, 1971 (cu edie în limba maghiară). • Stiennon, Jacques, Paléographie du Moyen Age, Paris, 1973 (sau ediția a III-a, Paris, 1999). • Rusu, Adrian; Pop, Ioan-Aurel; Pop, Drăgan, Ioan, Izvoare privind evul mediu românesc. Țara Hațegului în secolul al XV-lea, I, (1402-1473), Cluj-Napoca, 1989. • Jakó, Sigismund, Cercetarea izvoarelor medievale diplomatice în Transilvania, în „Studii și materiale de istorie medie”, XVII, 1999, p. 15-26 și XVIII, 2000, 109-125.		

Papahagi Adrian, Dincă Adinel-Ciprian, Latin Palaeography and Codicology in Romania. In: Revue d'études anciennes et médiévales. Philosophie. Théologie. Sciences, an 2007, vol. 5, nr. 5, p. 159-186.		
8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
Tematică și bibliografie similare celor de la secțiunea Curs.	Discuții pe marginea diferitelor corpusuri documentare Analiză de caz și exerciții de grup Demonstrații practice de transcriere Fotocopii și xerocopii după documente latine medievale necesare referitoare la Transilvania, dicționare, glosare, culegeri de documente latine	Disciplina are un pronunțat caracter practic, motiv pentru care materialele ilustrative ocupă un rol fundamental în procesul de predare; acestea reprezintă reproduceri de tip facsimil pe suport de hârtie după planșe din albumele paleografice-diplomatice-sigilografice sau imagini digitale difuzate cu mijloace electronice; se va face totodată intens apel la ediții de texte sau la instrumente auxiliare de specialitate: lingvistice, paleografice, cronologice, toponimice etc;
Bibliografie suplimentară: - Bischoff, Bernhard, Paläographie des römischen Altertums und des abendländischen Mittelalters, Berlin, 1986. - Brown, Michelle P., A Guide to Western Historical Scripts from Antiquity to 1600, London, 1990. - Derolez, Albert, The Palaeography of Gothic Manuscript Books, Cambridge, 2003. - Cappelli, Adriano, Lexicon Abbreviaturarum, Leipzig, 1928 (ediții moderne disponibile). - Petrucci, Armando, La scrittura. Ideologia e rappresentazione, Torino, 1986. - Rouse, Richard H., Rouse, Mary A., Manuscripts and Their Makers: Commercial Book Producers in Medieval Paris, London, 2000.		
Resurse online: DigiPal, eScriptorium, Monasterium.net, VisColl, Transkribus.		

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Această materie întrunește toate calitățile în conformitate cu următoarele standarde: Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior (http://www.rncis.ro) Clasificarea Ocupațiilor din România (http://www.mmuncii.ro/)
--

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Evaluare scrisă care implică rezolvarea unor subiecte teoretice și analizarea uneia sau a mai multor planșe facsimil din tematica abordată.	Examen	100%
10.5 Seminar/laborator			
10.6 Standard minim de performanță			
Nota 5 (cinci)			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)¹

	Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă							
								

¹ Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru *Dezvoltare durabilă* - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "*Nu se aplică*".